

Ecologische beoordeling uitbreiding drie recreatieterreinen in Tytsjerksteradiel

A&W-rapport 1498

in opdracht van

gemeente | tytsjerksteradiel
w g m n j
t h b s e
s g e

Ecologische beoordeling uitbreiding drie recreatieterreinen in Tytsjerksteradiel

A&W rapport 1498

M.S.E. Greve

Foto Voorplaat

Een deel van het plangebied de Lits nabij Eastermar, foto: A&W

M.S.E. Greve 2010

Ecologische beoordeling uitbreiding drie recreatieterreinen in Tytsjerksteradiel, A&W rapport 1498
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgevers**Gemeente Tytsjerksteradiel**

Raadhuisweg 7
9251 GH Burgum
Telefoon 0511-460860

Uitvoerder**Altenburg & Wymenga ecologisch
onderzoek BV**

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Projectnummer
1590rec

Projectleider
P. Biezenaar

Status
Eindrapportage

Autorisatie
Goedgekeurd

Paraaf
W. Altenburg

Datum
6 oktober 2010

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Plannen	3
2.1	Klein Zwitserland	3
2.2	De Lits	3
2.3	It Wiid	4
3	Relevante natuurwaarden	5
3.1	Beschermde gebieden	5
3.2	Beschermde soorten	11
4	Effectbepaling en beoordeling	19
4.1	Algemeen	19
4.2	Effecten op beschermde gebieden	19
4.3	Effecten op beschermde soorten	23
4.4	Samenvattende tabel	27
5	Conclusies	29
5.1	Conclusies m.b.t. beschermde gebieden	29
5.2	Conclusies m.b.t. beschermde soorten	30
	Literatuur	33
<i>Bijlage 1</i>	<i>Wetgeving</i>	

1 Inleiding

Aanleiding

De gemeente Tytsjerksteradiel is bezig met het opstellen van het bestemmingsplan Recreatieterreinen 2011. In het bestemmingsplan wordt een uitbreiding beoogd van drie bestaande recreatieterreinen. Op dit moment bevindt de planvorming zich in een fase van ontwikkeling en voorbereiding. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te beoordelen of de beoogde werkzaamheden op conflicten stuiten met de wet- en regelgeving ten aanzien van natuurwaarden. De initiatiefnemer heeft Altenburg & Wymenga verzocht dit onderzoek uit te voeren.

Doel

Deze studie is een ecologische quickscan. De effecten van de beoogde herinrichting worden beoordeeld in het kader van de wet- en regelgeving op het gebied van natuur. Dit betreft de Natuurbeschermingswet (Natura 2000, Beschermde Natuurmonumenten), de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

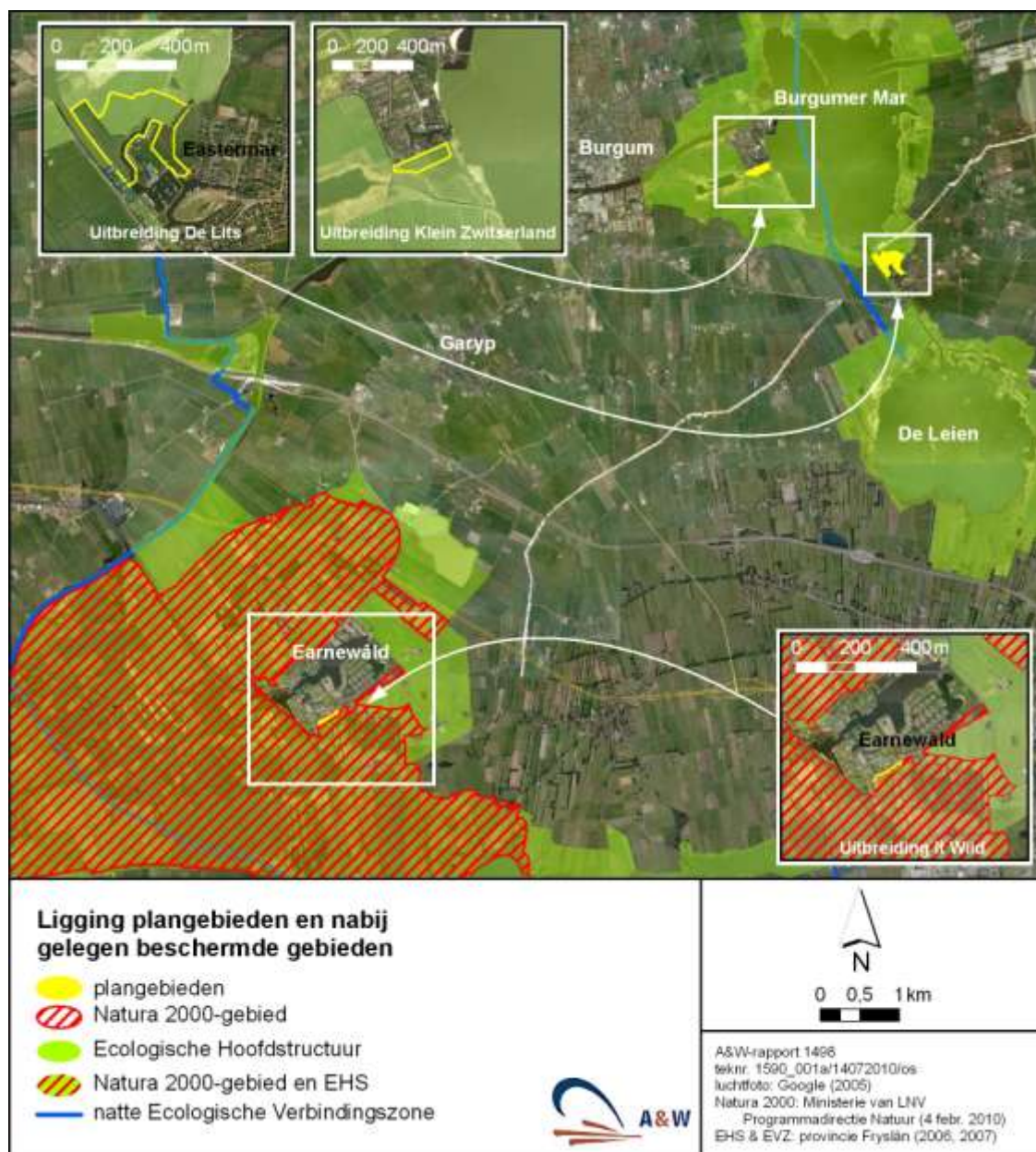
Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

- De plannen: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en wordt een beschrijving gegeven van de geplande werkzaamheden (hoofdstuk 2).
- Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de relevante beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect van de ingreep op de natuurwaarden is en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: in dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Daarnaast is op 24 juni 2010 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de aanwezigheid van en de mogelijkheden voor beschermde en/of kritische soorten. Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak ten aanzien van relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) wordt verwezen naar paragraaf 3 in bijlage 1. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Figuur 1.

De ligging van de drie plangebieden en van de omliggende Natura 2000- en EHS-gebieden.

2 Plannen

De inrichtingsplannen die dienen te worden beoordeeld, betreffen een uitbreiding van de campings Klein Zwitserland, De Lits en It Wiid. Hieronder wordt per plangebied een beschrijving gegeven van de huidige situatie en de voorgenomen herinrichting.

2.1 Klein Zwitserland

Huidige situatie

Camping Klein Zwitserland maakt onderdeel uit van het recreatiecentrum Bergummermeer. Het recreatiecentrum ligt ingeklemd tussen de Groningervaart (noord), Burgumer Mar (oost) en Solcemastraat (west), ten noordoosten van het dorp Sumar. Op het terrein zijn tevens een restaurant, zwembad en feestzaal gesitueerd. Op het campingterrein staan stacaravans en zijn standplaatsen voor tenten en caravans aanwezig. De standplaatsen worden gescheiden door singels en enkele struweelopstanden. Aan de noordkant staan vakantiewoningen.

Het plangebied beslaat een oppervlak van ongeveer 2 ha en betreft een perceel ruig grasland ten zuiden van het huidige campingterrein. Het perceel wordt doorsneden door enkele sloten en omringd door een bosstrook van voornamelijk berk en braam.

Inrichtingsplannen

De uitbreiding van het bestaande recreatieterrein bestaat uit de aanleg van een waterverbinding met het Burgumer Mar, de bouw van chalets aan het water (met eigen aanlegplaats) en de verbinding van het gebied met de Solcemastraat middels een eigen entree. Aan de zuidzijde van het plangebied wordt een 10 m brede groenstrook aangelegd. In verband met de uitbreiding vindt grondverzet plaats en er worden nieuwe watergangen gegraven en enkele sloten gedempt.

2.2 De Lits

Huidige situatie

Camping De Lits maakt onderdeel uit van het recreatieterrein De Lits. Op dit terrein zijn ook een jachthaven en botenberging aanwezig. Het recreatieterrein is gelegen in het coulissenlandschap rond Eastermar. De camping bestaat voor het grootste gedeelte uit vaste staanplaatsen (Atsma 2008). De camping is gelegen aan de rand van het dorp Eastermar en wordt aan de noordwestzijde begrensd door een sloot.

Het plangebied beslaat een oppervlak van ongeveer 2,5 ha en ligt aan de noordwestzijde van het huidige campingterrein. Ten westen van het plangebied ligt het kanaal De Lits en ten oosten de Achterweg. Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit enkele percelen grasland met tussenliggende en aangrenzende sloten. De graslandpercelen zijn vrij droog met een Witbol/Beemdgrasvegetatie. De slootvegetatie wordt gekenmerkt door invloed van kwel met vooral in de sloot aan de noordoostkant een aantal kwelindicerende plantensoorten, waaronder Holpijp en Waterviolier. De huidige kanaaloever heeft steile en afgeslagen oevers met een ruige begroeiing van Pitrus en ruigtekruiden.

Inrichtingsplannen

De plannen bestaan uit de bouw van 8 appartementen, 14 stacaravans, 33 chalets en 19 recreatiewoningen. Ook worden waterverbindingen aangelegd met de bestaande sloot aan de noordzijde van het plangebied.

2.3 It Wiid

Huidige situatie

Recreatieterrein It Wiid omvat een camping, bungalowpark, supermarkt, zwembad, museum en het informatiecentrum van It Fryske Gea. De camping It Wiid bestaat uit een terrein met vakantiewoningen en standplaatsen voor tenten of caravans. De standplaatsen worden gescheiden door oude en jonge aangeplante singels.

Het plangebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 1,3 ha en betreft een strook veenmosrietland met opslag en bos (berk- en wilgenstruweel) aan de zuidrand van het huidige recreatieterrein. Het gebied wordt aan de noord-, zuid- en westzijde omgeven door water. Langs de noordrand van het plangebied ligt een fietspad met in de zuidwestelijke hoek een fietsverbinding met het gebied de Lytse Mear. Het veenmosrietland is vrij droog met langs de zuidrand een natte rietzone met ook hier plaatselijk een pluimzeggevegetatie. Het plangebied vormt een bufferzone voor uitstraling van licht en geluid vanuit het recreatieterrein naar de natuurgebieden Lytse Mear en de Jan Durkspolder.

Inrichtingsplannen

De plannen bestaan uit een viertal varianten. Deze voorstellen betreffen een verschillende invulling van het plangebied met de aanleg van stacaravans. Hieronder wordt kort ingegaan op deze voorstellen:

- Voorstel A betreft extra ruimte voor 28 kavels voor stacaravans. Hiertoe wordt het openbare fietspad verplaatst waardoor deze ongeveer 5 m (ecologische buffer) van het natuurgebied Lytse Mear komt te liggen. Het bestaande fietspad wordt omgevormd naar een toegangsweg. In de zuidwestelijke punt wordt een 'uitkijk-plekje' gecreëerd.
- Voorstel B betreft extra ruimte voor 30 kavels voor stacaravans. Vergelijkbaar met Voorstel A, maar hier wordt een ecologische buffer aangehouden van 10 m.
- Voorstel C betreft extra ruimte voor 26 kavels voor stacaravans met een mogelijkheid voor een extra uitbreiding van 8 kavels ten noorden van het plangebied. Het bestaande fietspad wordt verplaatst, met een ecologische buffer van 5 m (zie voorstel A).
- Voorstel D betreft extra ruimte voor 26 kavels voor stacaravans. Het openbare fietspad wordt verplaatst met een ecologische buffer van 5 m. Volgens dit voorstel worden twee 'uitkijk-plekjes' gecreëerd: één in de zuidwesthoek van het plangebied en één ongeveer 60 m ten oosten hiervan, aan de zuidzijde van het plangebied.

Voor de ontsluiting van het plangebied wordt tevens een toegangsweg aangelegd aan de noordzijde (voorstel 1 of 2) of westzijde (voorstel 3) van het plangebied. Hiervoor vinden werkzaamheden plaats aan de oevers van de omliggende sloten en wordt een brug aangelegd voor gemotoriseerde voertuigen. Deze toegangsweg sluit aan op het huidige fietspad.

3 Relevante natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van natuurwaarden die aanwezig zijn binnen en in de omgeving van de drie plangebieden en die tevens beschermd zijn in het kader van de ecologische wet- en regelgeving. Er wordt nader ingegaan op natuurwaarden die door hun aanwezigheid/nabijheid mogelijk beïnvloed kunnen worden door de werkzaamheden ten behoeve van de herinrichting van de drie plangebieden.

3.1 Beschermde gebieden

Natura 2000-gebieden

De drie plangebieden maken geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied (www.minlnv.nl). Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de Alde Feanen. De afstanden tussen dit natuurgebied en de drie plangebieden zijn: 7 km tot Klein Zwitserland, 6,5 km tot De Lits en enkele meters tot It Wiid.

Natura 2000-gebieden zijn aangewezen voor een aantal natuurwaarden, waarvoor in het ontwerp-aanwijzingsbesluit instandhoudingsdoelen zijn opgenomen (zie tabel 1 en paragraaf 1.1 in Bijlage 1). De aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Alde Feanen bestaan uit een aantal habitattypen (vegetatietypen), diersoorten en vogelsoorten (broedvogels en niet-broedvogels).

Voor sommige aangewezen soorten bestaat mogelijk een ecologische relatie tussen de plangebieden en het Natura 2000-gebied Alde Feanen. Voor zover dit het geval is, worden deze natuurwaarden door de externe werking van de Natuurbeschermingswet ook buiten het Natura 2000-gebied beschermd.

Klein Zwitserland en De Lits

Gezien de huidige ecologische waarde en de relatief grote afstand tussen de plangebieden Klein Zwitserland en De Lits en het Natura 2000-gebied en het gebruik van het tussenliggende gebied, worden er geen ecologische relaties verwacht tussen het Natura 2000-gebied Alde Feanen en de plangebieden Klein Zwitserland en De Lits.

It Wiid

Voor de meeste aangewezen Natura 2000-waarden van de Alde Feanen geldt, dat ze geen ecologische relatie hebben met het plangebied It Wiid en de directe omgeving daarvan. Dit hangt samen met hun verspreiding, het gebruik van het gebied en de huidige kenmerken van het gebied en/of de ecologische randvoorwaarden die soorten aan hun leefgebied stellen. Het plangebied It Wiid ligt tegen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Hierdoor is het mogelijk dat er ecologische relaties bestaan tussen het plangebied It Wiid en het Natura 2000-gebied Alde Feanen ten aanzien van een aantal aangewezen natuurwaarden. Hieronder wordt hier verder op ingegaan.

Habitattypen

Het Natura 2000-gebied Alde Feanen is aangewezen voor een aantal habitattypen. Deze zijn: 'Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden', 'Vochtige heiden', 'Blauwgraslanden', 'Overgangs- en trilveen', 'Galigaanmoerassen' en 'Hoogveenbossen'. Gezien de verspreiding van deze habitattypen en de aard en omvang van de beoogde herinrichting wordt er geen ecologische relatie verwacht tussen deze habitattypen en het plangebied.

Vissen

Het Alde Feanen-gebied is in 2005 geïnventariseerd op de aanwezigheid van wettelijk beschermde vissoorten, waaronder de aangewezen Bittervoorn, Rivierdonderpad, Kleine modderkruiper en Grote modderkruiper. Hierbij is, naast een aantal veelvoorkomende vissoorten, in één van de poldersloten de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper aangetroffen (Ouweland 2005). In het zuidelijker gelegen gebied Tuskenleatten is de zwaar beschermde Bittervoorn waargenomen (Vernooij & Kampen 2007). Ook zijn de zwaar beschermde Grote modderkruiper en Rivierdonderpad in het gebied waargenomen (Schut *et al.* 2008, Digitale Natuuratlas Fryslân). Het huidige verspreidingsbeeld van deze soorten is echter incompleet.

Bittervoorn

De Bittervoorn komt in Nederland voor in zowel stilstaande als zwak stormende wateren met een goede begroeiing. De soort eet voornamelijk plantaardig voedsel (algen) dat van stenen wordt ge graasd. Bittervoorn is voor de voortplanting afhankelijk van grote zoetwatermosselen. Tijdens het veldbezoek aan het plangebied It Wiid zijn geen zoetwatermosselen aangetroffen. Desondanks is het momenteel niet uit te sluiten dat Bittervoorn in de wateren rond het plangebied It Wiid voorkomt.

Rivierdonderpad

De Rivierdonderpad komt voornamelijk voor op plaatsen met een stenige bodem, zoals langs stortstenen oevers. Dergelijke oevers ontbreken in het plangebied, waardoor deze soort niet wordt verwacht in of nabij het plangebied.

Kleine modderkruiper

De Kleine modderkruiper komt voor in een breed scala aan watertypen, waardoor de aanwezigheid van deze soort in de wateren rond het plangebied niet is uit te sluiten.

Grote modderkruiper

Hoewel de recente vangsten sporadisch zijn, moet ervan uit worden gegaan dat de soort in alle moerasgebieden, in het bijzonder in verlandende sloten, kan voorkomen (Wymenga & Attema 2008). Om deze reden is het niet uit te sluiten dat Grote modderkruiper in de wateren rond het plangebied voorkomt.

Gevlekte witsnuitlibel

De Gevlekte witsnuitlibel is een soort die vooral wordt gevonden in jonge verlandingsvegetaties, zoals petgaten en kleine ondiepe plassen. De vrouwtjes zetten de eieren af op het wateroppervlak in vegetatierijke omgeving. De larven houden zich schuil in de verlandingszone waar ondergedoken waterplanten een dicht bladerdek vormen.

De populatie Gevlekte witsnuitlibellen in de Alde Feanen is marginaal. De soort is onder andere waargenomen bij het Wikelslân en de Jan Durkspolder (Jellema 2009, Digitale Natuuratlas Fryslân). Het plangebied It Wiid vormt door het ontbreken van voldoende oppervlaktewater geen geschikt voortplantingsbiotoop voor deze soort. Het omliggende water, waaronder de sloot tussen het bestaande campingterrein en het plangebied, is door de aanwezigheid van matig voedselrijke verlandingsvegetaties echter wel geschikt als potentieel voortplantingsbiotoop van de Gevlekte witsnuitlibel. Het is daarom niet uit te sluiten dat deze soort rondom het plangebied It Wiid voorkomt.

Meervleermuis

Van de Meervleermuis zijn kraamkolonies bekend in Burgum, Wartena, Wargea, Grou, Drachten, De Veenhoop, Nes en Oudega (Kuijper *et al.* 2006). Deze dieren gebruiken onder andere de Alde Feanen als

foerageergebied. Meervleermuizen trekken in het zomerhalfjaar dagelijks van hun kolonieplaatsen naar de foerageergebieden en maken daarbij gebruik van vliegroutes over vaarten en kanalen. Het plangebied It Wiid liggen niet op locaties die als vliegroute kunnen worden gebruikt tussen deze kolonies en het Alde Feanen-gebied. Hierdoor bestaat er ten aanzien van Meervleermuis geen ecologische relatie tussen het Natura 2000-gebied Alde Feanen en het plangebied It Wiid.

Noordse woelmuis

De Noordse woelmuis wordt met uitsterven bedreigd. De Alde Feanen is een belangrijk gebied voor de soort en om deze reden bestaat de Natura 2000-doelstelling uit een uitbreiding van de omvang van de populatie en het leefgebied en een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van deze soort.

De belangrijkste randvoorwaarde voor een gunstige staat van instandhouding is de aanwezigheid van voldoende geschikt leefgebied. Dit leefgebied bestaat uit natte, incidenteel overstroomde en extensief beheerde rietlanden en rietruigten (La Haye & Drees 2004). Het plangebied It Wiid voldoet aan een aantal van de habitateisen die de soort aan zijn omgeving stelt. Bovendien is de soort nabij het plangebied waargenomen, namelijk in de Lytse Mear (Bekker 2004, Koelman & Regelink 2008). Het is om deze reden niet uit te sluiten dat Noordse woelmuis binnen of langs de rand van het plangebied voorkomt. Gezien de kleine afstand tot de bekende populatie, kan worden aangenomen dat er uitwisseling plaats kan vinden tussen individuen in het plangebied en het natuurgebied Lytse Mear. In dat geval is er sprake van een ecologische relatie tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied ten aanzien van Noordse woelmuis.

Vogels

Het plangebied vormt geschikt broedbiotoop voor Rietzanger, Porseleinhoen en Bruine kiekendief. In de nabij gelegen natuurgebieden Lytse Mear en Jan Durkspolder broeden Rietzanger, Porseleinhoen, Roerdomp, Bruine kiekendief en Snor. In de winter gebruiken de aangewezen ganzensoorten en Smienten het gebied ten oosten van het plangebied als foerageergebied.

In het concept beheerplan Alde Feanen wordt het gebied ten oosten van het plangebied aangemerkt als rust- en foerageergebied van ganzen en Smienten. Dit gebied ligt op ongeveer 200 m van het plangebied.

Tabel 1.

Instandhoudingsdoelen (= behoud, > uitbreiding/verbetering, sg= seizoensgemiddelde, gsm= gemiddeld seizoensmaximum, (f) = foerageerfunctie, (s)=slaapfunctie, Min. LNV 2006) en de (mogelijke) ecologische relaties tussen de drie plangebieden en het Natura 2000-gebied Alde Feanen ten aanzien van de aangewezen natuurwaarden van dit Natura 2000-gebied.

Aangewezen natuurwaarden Alde Feanen	Doelstelling oppervlakte (leefgebied)	Doelstelling kwaliteit (leefgebied)	Doelstelling populatie	Plangebied Klein Zwitserland	Plangebied De Lits	Plangebied It Wiid
Habitattypen						
Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden	=	>		-	-	-
Vochtige heiden	>	>		-	-	-
Blauwgraslanden	=	>		-	-	-
Overgangs- en trilvenen	>	>		-	-	-
Galigaanmoerassen	=	=		-	-	-
Hoogveenbossen	>	>		-	-	-
Soorten						
Bittervoorn	=	=	=	-	-	(+)
Grote modderkruiper	=	=	=	-	-	(+)
Kleine modderkruiper	=	=	=	-	-	(+)
Meervleermuis	=	=	=	-	-	-
Noordse woelmuis	>	>	>	-	-	(+)
Gevlekte witsnuitlibel	>	>	>	-	-	(+)
Broedvogels						
Aalscholver	=	=	≥180 paren	-	-	-
Roerdomp	=	=	≥ 4 paren	-	-	(+)
Purperreiger	>	>	≥20 paren	-	-	-
Bruine kiekendief	>	>	≥20 paren	-	-	(+)
Porseleinhoen	=	=	≥20 paren	-	-	(+)
Kemphaan	=	=	≥10 paren	-	-	-
Zwarte stern	>	>	≥40 paren	-	-	-
Snor	=	=	≥40 paren	-	-	(+)
Rietzanger	=	=	≥800 paren	-	-	(+)
Niet-broedvogels						
Aalscholver	=	=	Sg. 60 ind	-	-	-
Kolgans	≤	=	Sg. 2700 ind (f+s)	-	-	(+)
Grauwe gans	≤	=	Sg. 280 (f+s)	-	-	(+)
Brandgans	≤	=	Sg. 430 (f), gsm. (6100 ind (s))	-	-	(+)
Smient	≤	=	Sg. 2700 ind (f+s)	-	-	(+)

Krakeend	=	=	Sg. 120 ind (f)	-	-	-
Wintertaling	=	=	Sg. 140 ind. (f)	-	-	-
Slobeend	=	=	Sg. 120 ind (f)	-	-	-
Tafeleend	=	=	Sg. 90 ind. (f)	-	-	-
Kuifeend	=	=	Sg. 470 ind. (f)	-	-	-
Nonnetje	=	=	Sg. 30 ind. (f)	-	-	-
Grutto	=	=	Sg 80 ind (f) gsm 880 ind. (s)	-	-	-

Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van gebieden in Nederland waarmee Natura 2000-gebieden word gekoppeld en waar de natuur voorrang heeft. De EHS omvat kerngebieden (natuurgebieden), natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. In het Streekplan Fryslân (2007) is de EHS op provinciaal niveau uitgewerkt (PEHS). Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarden verliezen (www.minlnv.nl).

De provincie Fryslân heeft voor recreatieterreinen binnen de PEHS een Functiezoning opgesteld. Aan de hand van de kwetsbaarheid en de natuurdoelen van de PEHS-gebieden zijn vormen van medegebruik toegeschreven (www.fryslan.nl). Dit geldt ook voor de PEHS-gebieden nabij de drie plangebieden

Klein Zwitserland

Het recreatieterrein Klein Zwitserland wordt omgeven door de EHS, maar valt zelf buiten de begrenzing. Het plangebied van de uitbreiding van het recreatieterrein valt echter wel binnen de PEHS-begrenzing. Het omringende PEHS-gebied (rond het Burgumer Mar) heeft een functie als 'natuur met extensief recreatief medegebruik' (www.fryslan.nl, zie figuur 1). Hierbij staat behoud en versterking van natuurlijke waarden voorop. Recreatief gebruik (bijv. vaarrecreatie) is toegestaan, maar zo nodig wordt regulering toegepast.

Recreatieterrein Klein Zwitserland ligt bovendien binnen het zoekgebied van een robuuste natte verbindingzone. De begrenzing van dit zoekgebied is nog niet definitief vastgesteld.

De Lits

Camping De Lits ligt tegen de grens van de PEHS. Het plangebied van de uitbreiding van het recreatieterrein ligt deels binnen de PEHS-begrenzing (zie figuur 1). Dit gebied heeft de functie 'natuur met extensief recreatief medegebruik'.

It Wiid

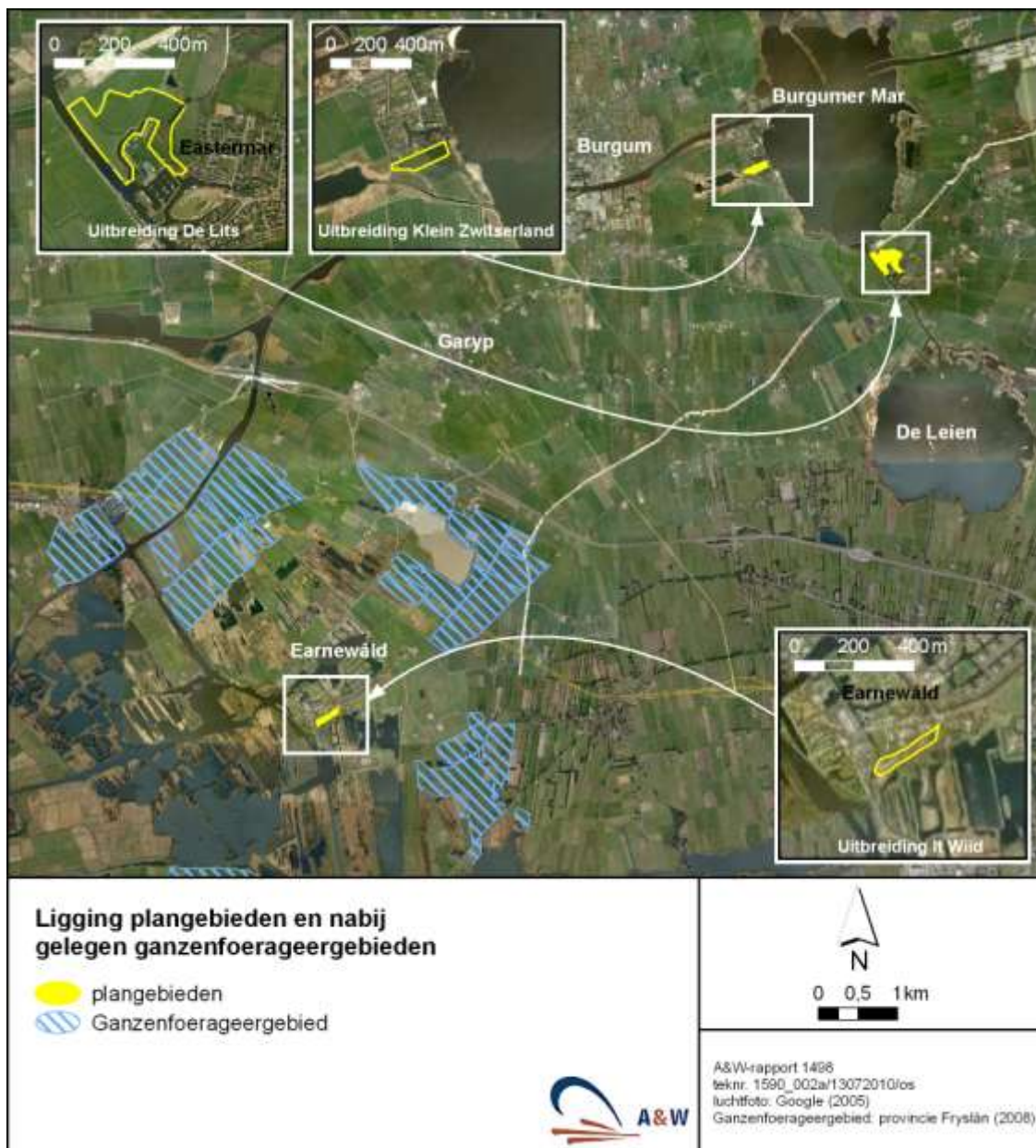
Het recreatieterrein It Wiid ligt deels binnen de begrenzing van de PEHS en wordt tevens omgeven door PEHS-gebied. Het plangebied van de uitbreiding van het recreatieterrein ligt buiten de PEHS-begrenzing maar wordt aan de west- en zuidzijde begrensd door PEHS-gebied.

Ganzenfoerageergebieden

De provincie Fryslân heeft een aantal foerageergebieden aangewezen, waarin de verstoring van foeragerende ganzen en eenden in de periode van 1 oktober tot 1 april niet is toegestaan

(www.fryslan.nl). De drie plangebieden vallen niet onder een dergelijk aangewezen foerageergebied (zie figuur 2). De afstanden van de plangebieden tot het dichtstbijzijnde aangewezen ganzenfoerageergebied zijn als volgt:

- Klein Zwitserland: 4,7 km
- De Lits: 5 km
- It Wiid: 1 km

Figuur 2.
Ligging van de plangebieden en omliggende aangewezen Ganzenfoerageergebieden.

Overige gebiedsbescherming

De recreatieterreinen Klein Zwitserland en De Lits liggen binnen de begrenzing van het Nationaal Landschap 'De Nordlike Fryske Wâlden'. Recreatieterrein It Wiid ligt binnen de begrenzing van het Nationaal Park 'De Alde Feanen'. De status Nationaal Park en Nationaal Landschap kent geen juridische bescherming.

Recreatieterreinen Klein Zwitserland en De Lits liggen tevens nabij een aantal natuurgebieden met de bestemming 'natuurgebied' volgens Bestemmingsplan Buitengebied Tytsjerksteradiel. Plangebied It Wiid heeft de bestemming 'natuur' volgens het Bestemmingsplan Earnewâld. Deze bestemming wordt gewijzigd.

In de directe omgeving van de plangebieden bevinden zich geen gebieden die op een andere wijze zijn beschermd dan de hierboven beschreven wet- en regelgeving.

3.2 Beschermde soorten

Algemeen: beschermde soorten Flora- en faunawet en Rode Lijsten

Gezien de aanwezigheid van oppervlaktewater en opgaande begroeiing binnen en nabij de drie plangebieden en gezien waarnemingen uit het verleden, moet mogelijk rekening worden gehouden met soorten die wettelijk beschermd zijn. Deze behoren tot de volgende soortgroepen:

- Planten
- Ongewervelde dieren
- Vissen
- Amfibieën
- Reptielen
- Vogels
- Vleermuizen
- Overige zoogdiersoorten

Bovenstaande soortgroepen worden in deze paragraaf verder toegelicht.

Planten

Klein Zwitserland

Het plangebied bestaat uit een verruigde voedselrijke vegetatie gedomineerd door Rietgras en Pitrus. Plaatselijk wat natter met Zwarte zegge, Witbol, Hazezegge, Egelboterbloem en Grote vossenstaart. en een 5-8 meter brede bosstrook met voornamelijk Beuk, Grauwe wilg en braam. De volledige bedekking met Veelwortelig kroos van de sloot tussen de camping en het plangebied geeft aan dat deze sloot voedselrijk is. In de oever groeien onder andere Gele lis, Hoge cyperzegge, Pitrus, Grote lisdodde en Koninginnekruid.

De oostrand en zuidrand van het perceel worden begrensd door dezelfde sloot met daarnaast een 5-8m brede bosstrook, waarin Zachte berk en Grauwe wilg domineren. Ook in deze sloot is een hoge bedekking van Veelwortelig kroos en Klein kroos en langs de oever is een min of meer moerassige vegetatie met Pitrus, Hoge cyperzegge, Blauw glidkruid, Wolfspoot, Egelboterbloem, Hennegrass, Zwarte zegge en Oeverzegge.

In de omgeving van het plangebied is de aanwezigheid bekend van de lichtbeschermden Gewone dotterbloem en Zwanenbloem en de middelzwaar beschermde Blaasvaren en Rietorchis (Digitale Natuuratlas Fryslân). Deze of andere beschermde plantensoorten zijn tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 niet aangetroffen.

De Lits

Het plangebied bestaat uit vrij droge graslandpercelen met een Witbol/Beemdgrasvegetatie. In de percelen ten noorden van het beoogde uitbreidingsgebied zijn nog slechts sporadisch Calthion-elementen (dotterbloem-verbond) aanwezig, zoals de plaatselijk veel voorkomende Scherpe boterbloem. In het plangebied zelf zijn geen Calthion-elementen aanwezig.

De slootvegetatie wordt gekenmerkt door invloed van kwel met vooral in de sloot aan de noordoostkant de volgende kenmerkende soorten: Holpijp, Kleine egelskop, Waterviolier, Liesgras en *Potamogeton trichoides* (Haarfonteinkruid), *Potamogeton natans* (Drijvend fonteinkruid) en *Potamogeton crispus* (Gekroesd fonteinkruid).

De huidige kanaaloevers heeft steile en afgeslagen oevers met een ruige begroeiing van Pitrus en ruigtekruiden en plaatselijk Liesgras, Kalmoes en Scherpe zegge.

It Wiid

Het plangebied is een strook veenmosrietland met opslag en bos aan de zuidrand van het huidige recreatieterrein. De randzone van de beoogde uitbreiding (langs het fietspad) is begroeid geraakt met Berkenbos en wilgenstruweel. De ondergroei bestaat hier uit Riet, Pluimzegge, Zompzegge en overige soorten van nat elzenbroekbos (Gele lis, Hennegrass, Wilde kamperfoelie).

Het veenmosrietland is vrij droog met langs de zuidrand een natte rietzone met ook hier plaatselijk een Pluimzeggevegetatie. In het veenmosrietland staat Riet en de voor het veenmosrietland kenmerkende begroeiing van Moerasvaren, Kamvaren, Melkeppe, Moeraswederik en plaatselijk Oeverzegge en Pluimzegge. Het meest westelijke deel van het rietland is plaatselijk wat droger en ruiger met veel Rankende helmblom, Hennepnetel, Kale Jonker, Rietgras, Smalle stekelvaren en plaatselijk een verlandingsvegetatie met Kalmoes.

In de omgeving van het plangebied zijn de licht beschermde Gewone dotterbloem, Koningsvaren en Zwanenbloem waargenomen. Dit geldt ook voor de middelzwaar beschermde Blaasvaren, Kleine zonnedauw, Ronde zonnedauw, Waterdrieblad, Wilde gagel, Spaanse ruiter, Wilde kievitsbloem (Digitale Natuuratlas Fryslân) en de zwaar beschermde Groenknolorchis (Brongers *et al.* 1999). Tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 zijn geen van deze wettelijk beschermde plantensoorten binnen het plangebied aangetroffen.

Ongewervelde dieren

Gezien de verspreidingsgegevens en het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden, zoals geschikte waardplanten voor dagvlinders, worden in het plangebied geen wettelijk beschermde dagvlinders, mieren, slakken, kevers en tweekleppigen verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, EIS *et al.* 2007). In de omgeving van de drie plangebieden zijn waarnemingen bekend van bijzondere soorten libellen, zoals genoemd in de Flora- en faunawet en op de Rode Lijst. Libellen komen rond de sloten en het open water voor. Hieronder wordt verder ingegaan op de betekenis van de plangebieden voor (wettelijk beschermde) libellensoorten.

Klein Zwitserland

Tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 zijn Gewone oeverlibel, Variabele waterjuffer en Vroege glazenmaker waargenomen. In het verleden zijn op het campingterrein tevens de soorten Lantaarntje, Gewone pantserjuffer, Paardenbijter en Viervlek waargenomen (Gemeente Tytsjerksteradiel 2008). Deze soorten zijn niet beschermd volgens de Flora- en faunawet.

In de omgeving van het plangebied is de zwaar beschermde Groene glazenmaker waargenomen (De Boer & Van Hijum 2005). De Groene glazenmaker is voor de voortplanting afhankelijk van Krabbenscheervegetaties. Krabbenscheervegetaties zijn op enige afstand aanwezig in het Burgumer Mar. Binnen en in de directe omgeving van de planlocatie is geen sprake van Krabbenscheervegetaties die geschikt zijn als voortplantingsbiotoop van Groene glazenmaker. Gezien de verspreiding en de afwezigheid van een aantal ecologische randvoorwaarden, worden er in het plangebied evenmin andere middelzwaar of zwaar beschermde libellensoorten verwacht.

De Lits

Tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 zijn boven het slootje Variabele waterjuffer, Grote keizerlibel en Gewone oeverlibel waargenomen. In het verleden is tevens de Rode-Lijstsoort Vroege glazenmaker waargenomen nabij het campingterrein (Gemeente Tytsjerksteradiel 2008). Deze soorten zijn niet beschermd volgens de Flora- en faunawet. In de omgeving van het plangebied is de zwaar beschermde Groene glazenmaker waargenomen (De Boer & Van Hijum 2005). Binnen en in de directe omgeving van de planlocatie is geen sprake van Krabbenscheervegetaties die geschikt zijn als voortplantingsbiotoop van Groene glazenmaker. Gezien de verspreiding en de afwezigheid van een aantal ecologische randvoorwaarden, worden er in het plangebied evenmin andere middelzwaar of zwaar beschermde libellensoorten verwacht.

It Wiid

Tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 zijn de Gewone oeverlibel en de Rode-Lijstsoort Vroege glazenmaker waargenomen. Deze soorten zijn niet beschermd volgens de Flora- en faunawet. In de omgeving van het plangebied is de aanwezigheid bekend van de zwaar beschermde Groene glazenmaker en Gevlekte witsnuitlibel (De Boer & Van Hijum 2005, Digitale Natuuratlas Fryslân). In de directe omgeving van de planlocaties is geen sprake van Krabbenscheervegetaties die geschikt zijn als voortplantingsbiotoop van Groene glazenmaker, waardoor deze soort hier niet wordt verwacht. Het is echter mogelijk dat de zwaar beschermde Gevlekte witsnuitlibel in de wateren rond het plangebied voorkomt (zie paragraaf 3.1).

Vissen*Klein Zwitserland en De Lits*

In de omgeving van de plangebieden Klein Zwitserland en De Lits zijn de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad en de zwaar beschermde Grote modderkruiper waargenomen (Brenninkmeijer *et al.* 2008). De Rivierdonderpad komt voornamelijk voor op plaatsen met een stenige bodem, zoals langs stortstenen oevers. Dergelijke oevers ontbreken in beide plangebieden, waardoor deze soort niet wordt verwacht in of nabij de plangebieden. De Kleine modderkruiper komt voor in een breed scala aan watertypen, waardoor de aanwezigheid van deze soort in de wateren rond de plangebieden niet is uit te sluiten. Door de ligging van beide plangebieden op de overgang van zand- naar veengrond is het evenmin uit te sluiten dat Grote modderkruiper in het water rond de plangebieden voorkomt.

It Wiid

Het is mogelijk dat de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de beide zwaar beschermde soorten Bittervoorn en Grote modderkruiper in de wateren rond het plangebied voorkomen (zie paragraaf 3.1).

Amfibieën

Het is te verwachten dat de drie plangebieden onderdeel uitmaken van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten, zoals Gewone pad, Kleine watersalamander, Bruine kikker en Meerkikker (Herder et al. 2009, Creemers & Van Delft (red.) 2009). De sloten binnen en aan de rand van de plangebieden kunnen worden gebruikt als voortplantingswater, de oevers als foerageer- en/of overwinteringsgebied. Naast deze licht beschermde soorten zijn in de omgeving van de drie plangebied enkele zwaar beschermde amfibieënsoorten waargenomen.

Klein Zwitserland en De Lits

Ten oosten van het Burgumer Mar is de zwaar beschermde Heikikker waargenomen (Digitale Natuuratlas Fryslân). De Heikikker heeft een voorkeur voor plaatsen met een hoge grondwaterstand en komt voor in veenweidegebieden, in de verlandingszone van grotere wateren, in natte heidegebieden en in (Elzen)broekbossen (Nöllert & Nöllert 2001). Een belangrijke voorwaarde voor de Heikikker is de aanwezigheid van geschikte voortplantingspoelen in de nabijheid van geschikt overwinteringsbiotoop. Door de afwezigheid van dergelijke ecologische randvoorwaarden, wordt de Heikikker niet in de plangebied Klein Zwitserland en De Lits verwacht.

Door het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden worden evenmin andere middelzwaar en zwaar beschermde amfibieënsoorten in en nabij beide plangebieden verwacht.

It Wiid

In de omgeving van het plangebied It Wiid zijn de zwaar beschermde Rugstreeppad en Heikikker waargenomen (Digitale Natuuratlas Fryslân).

De Rugstreeppad is een pioniersoort die voornamelijk voorkomt in gebieden met een losgrondige bodem en zich voortplant in water met weinig watervegetatie en zonder vis. In de huidige situatie voldoet het plangebied niet aan de eisen die Rugstreeppadden stellen aan hun omgeving. Deze soort wordt daarom niet verwacht in en nabij in het plangebied.

Het Alde Feanen-gebied vormt een bolwerk voor Heikikkers. De soort komt hier voor in oude, veelal gemaaide (veenmos)rietlanden, waarbij het wijfje de eieren deponeert in de plassen tussen de rietvegetaties (Wymenga & Attema 2008). Door de aanwezigheid van geschikt leefgebied in het plangebied, is de aanwezigheid van deze soort hier niet uit te sluiten. Er worden geen andere middelzwaar of zwaar beschermde amfibieënsoorten in en nabij het plangebied verwacht.

Reptielen

Klein Zwitserland en De Lits

Binnen en in de omgeving van de plangebieden Klein Zwitserland en De Lits zijn geen reptielensoorten waargenomen (Creemers & Van Delft (red.) 2009, Herder et al. 2009).

It Wiid

Nabij het plangebied It Wiid zijn enkele waarnemingen gedaan van Ringslangen (de meest recente waarnemingen zijn afkomstig uit 2008, bron: It Fryske Gea). Het is vrijwel zeker dat hier geen sprake is van een vitale populatie (Wymenga & Attema 2009). Ondanks intensief onderzoek dat speciaal was gericht op Ringslangen zijn er geen aanwijzingen voor vaste leefgebieden gevonden (Ouwehand 2005). Om deze reden kan worden aangenomen dat deze soort niet in het plangebied voorkomt. Gezien de verspreidingsgegevens en het ontbreken van geschikt leefgebied worden geen andere reptielensoorten in dit plangebied verwacht.

Vogels*Broedvogels**Klein Zwitserland*

Tijdens het veldbezoek op 24 juli 2010 is een aantal vogelsoorten waargenomen. In de bosrand van de camping betrof dit Houtduif, Ekster, Winterkoning, Spotvogel (Rode Lijst: gevoelig), Putter, Fitis en Zwartkop. In de oostrand en de zuidwestelijke verruigde hoek van het perceel waren de Tuinfluiter, Fitis, Kleine karekiet, Sprinkhaanzanger en Bosrietzanger zingend aanwezig. Het is mogelijk dat deze vogelsoorten in of nabij het plangebied broeden.

De Lits

Tijdens het veldbezoek werden langs de grenssloot een Kleine karekiet en langs het kanaal een Rietzanger waargenomen. Daarnaast is het plangebied geschikt als broedgebied van Wilde eend, Winterkoning en Rietgors. Het is mogelijk dat deze vogelsoorten in of nabij het plangebied broeden.

It Wiid

In het berkenbos en wilgenstruweel langs het fietspad werden tijdens het veldonderzoek Tuinfluiter, Fitis en Tjiftjaf waargenomen. In het rietland zaten Rietzanger, Rietgors en Kleine karekiet. Het nattere deel van het plangebied is geschikt als broedbiotoop voor Bruine kiekendief, Porseleinhoen en Waterral.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. Op de lijst staan soorten als Boomvalk, Gierzwaluw, Ransuil en Roek. Tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 zijn de drie plangebieden onderzocht op aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen. Deze zijn niet aangetroffen. In de ruime omgeving van het plangebied It Wiid zijn broedgevallen van Buizerd en Havik vastgesteld.

Vleermuizen

Uit de geraadpleegde bronnen blijkt dat in de omgeving van de drie plangebieden zeven soorten vleermuizen voorkomen. Deze zijn: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Gewone grootvleermuis, Rosse vleermuis, Watervleermuis en Meervleermuis (Limpens *et al.* 1997, Digitale Natuuratlas Fryslân, Vos 2007).

De bescherming van de in Nederland zwaar beschermde vleermuizen heeft betrekking op de dieren en hun leefomgeving. Daarom is het voor een ecologische beoordeling van belang of de beoogde

herinrichtingen invloed hebben op de verblijfplaatsen, het foerageergebied en de vliegroutes van de betreffende vleermuissoorten.

Tijdens het veldbezoek op 24 juni 2010 en op basis van de gebiedskennis van A&W is beoordeeld in hoeverre de drie plangebieden geschikt zijn als leefgebied van vleermuizen. Hieronder wordt daar dieper op ingegaan.

Verblijfplaatsen

Tijdens het veldbezoek is elk plangebied onderzocht op mogelijkheden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Nederlandse vleermuissoorten gebruiken met name gebouwen en bomen als verblijfplaats. Binnen de plangebieden is geen bebouwing aanwezig. De bomen in de plangebieden bevatten geen holtes die als verblijfplaats van vleermuizen kunnen worden gebruikt. Om deze redenen worden er geen verblijfplaatsen van vleermuizen in de drie plangebieden verwacht.

Foerageergebied

De plangebieden zijn geschikt als deel van het foerageergebied van Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. De plangebieden zijn minder geschikt voor Gewone grootovleermuis, Watervleermuis en Meervleermuis. De directe omgeving van de drie plangebieden zijn geschikt als foerageergebied van de zeven genoemde vleermuissoorten.

Vliegroutes

De meeste vleermuissoorten maken vooral gebruik van lijnvormige landschapselementen, zoals boomsingels en randen van bosschages, waarlangs zij zich verplaatsen. Ook brede vaarten die uitmonden op de grotere wateren en moerassen zijn in potentie belangrijke vliegroutes, zo ook de watergang de Lits nabij het plangebied De Lits. Tijdens een experiment in 2005 is hier echter geen vliegroute aangetroffen van Meervleermuis of Watervleermuis (Kuijper *et al.* 2006). De onderzoeksinspanning op dit traject was laag en er geldt een houdbaarheidstermijn van 3 jaar voor veldgegevens van zwaar beschermde diersoorten. Het is om deze redenen niet uit te sluiten dat deze watergang momenteel een vliegroute vormt voor Meervleermuis of Watervleermuis. Binnen en nabij de plangebieden Klein Zwitserland en It Wiid worden geen (belangrijke) vliegroutes van vleermuizen verwacht, hoewel daar wel watergangen met opgaande begroeiingen liggen. De reden daarvoor is, dat de watergangen geen goede aaneengesloten verbindingen vormen tussen (potentiële) verblijfplaatsen en foerageergebieden.

Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde soorten

De plangebieden maken deel uit van het verspreidingsgebied van enkele algemeen voorkomende licht beschermde zoogdiersoorten. Dit zijn bijvoorbeeld Egel, Konijn, Bunzing, Mol, Woelrat en een aantal muizensoorten (Digitale Natuuratlas Fryslân, Vos 2007). De drie plangebieden bieden voor dergelijke soorten een geschikte leefomgeving, zodat ervan moet worden uitgegaan dat deze soorten daar voor kunnen komen.

Middelzwaar beschermde soorten

De middelzwaar beschermde Steenmarter maakt de laatste decennia een opmars binnen Nederland. Het is daarom mogelijk dat de plangebieden deel uitmaken van het foerageergebied van deze soort. De Steenmarter heeft verblijfplaatsen in gebouwen en bomen. Door het ontbreken van gebouwen en

geschikte boomholten zijn de drie plangebieden ongeschikt als verblijfplaats. Er worden geen andere middelzwaar beschermde zoogdiersoorten in de plangebieden verwacht.

Zwaar beschermde soorten

In de omgeving van de drie plangebieden zijn waarnemingen bekend van enkele zwaar beschermde zoogdiersoorten. Deze zijn: Boommarter, Waterspitsmuis, Noordse woelmuis en Europese otter (Digitale Natuuratlas Fryslân, med. Dhr. De Jong). Hieronder wordt per soort toegelicht in hoeverre de plangebieden een rol (kunnen) spelen in het leefgebied van deze soorten. Er worden geen andere zwaar beschermde zoogdiersoorten binnen en nabij de plangebieden verwacht (met uitzondering van vleermuizen).

Boommarter

De Boommarter is een uitgesproken soort van grote aaneengesloten bossen met zwaar loofhout maar wordt de laatste decennia ook in moerasbossen aangetroffen, zoals de Weerribben (Wymenga & Attema 2008). De soort is aangetroffen in de Alde Feanen (nest in recreatiehuisje, Rintjema *et al.* 2000) en de omgeving (Opeinde, melding Fûgelwacht De Pein). De drie plangebieden zijn door het ontbreken van gebouwen en geschikte boomholten ongeschikt als verblijfplaats van Boommarter. Het is echter wel mogelijk dat de plangebieden, en met name het plangebied It Wiid, deel uitmaken van het foerageergebied van deze soort.

Waterspitsmuis

Deze soort kan in de gehele gebied van de Alde Feanen en rond het Burgumer Mar worden aangetroffen (Wymenga & Attema 2008). Uit de directe omgeving van de drie plangebieden zijn (braakbal)waarnemingen van Waterspitsmuis bekend (Digitale Natuuratlas Fryslân), die dit ondersteunen.

Het biotoop van de Waterspitsmuis bestaat bij voorkeur uit schoon water met rietvegetaties, natte ruigten en soms broekbossen (Van Laar 1994, Van Laar & Daan 1976, Van Laar 1980). In de praktijk zijn ook drassige (kanaal)oevers in trek. Een belangrijk deel van hun voedsel halen ze uit het water, zoals insecten, amfibieënlarven en zelfs vis. Waterspitsmuizen overwinteren niet zoals andere zoogdieren in een winterslaap of rustperiode. Dat betekent dat ze het gehele jaar door in staat moeten zijn om voedsel te verzamelen. Om deze reden leven ze vooral op locaties die niet dichtvriezen zodat ze (eventueel onder het ijs) kunnen blijven foerageren.

Klein Zwitserland

Het plangebied Klein Zwitserland is ongeschikt voor Waterspitsmuis. De oever van het Burgumer Mar ten oosten van dit plangebied, is echter wel geschikt voor deze soort. Omdat de herinrichting een waterverbinding met het Burgumer Mar omvat, waardoor werkzaamheden plaatsvinden binnen het potentiële leefgebied van Waterspitsmuis, is deze soort relevant voor de ecologische beoordeling van deze herinrichting.

De Lits

De oevers van het plangebied De Lits zijn ongeschikt voor Waterspitsmuis. Deze soort wordt hier dan ook niet verwacht.

It Wiid

De bredere rietoevers rond het plangebied It Wiid vormen een geschikt biotoop voor Waterspitsmuizen. Om deze reden is het mogelijk dat deze soort in of in de directe omgeving van het plangebied voorkomt.

Noordse woelmuis

Klein Zwitserland en De Lits

Gezien de verspreiding van de soort en het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden wordt de zwaar beschermde Noordse woelmuis niet in deze plangebieden verwacht.

It Wiid

Het is momenteel niet uit te sluiten dat Noordse woelmuis in het plangebied voorkomt (zie paragraaf 3.1).

Europese otter

Er is onlangs een waarneming gedaan van de Europese otter in de Alde Feanen (med. Dhr. De Jong, 2008). Het is mogelijk dat de soort nog steeds in het gebied verblijft. De soort is gebonden aan een waterrijke omgeving met veel vis. De otter markeert belangrijke plekken in het territorium met uitwerpselen of ottergeil. Via deze geursporen maakt hij zijn aanwezigheid bekend. Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen aangetroffen van deze soort. Deze soort wordt dan ook niet verwacht in de drie plangebieden.

4 Effectbepaling en beoordeling

4.1 Algemeen

De herinrichting in de drie plangebieden omvat werkzaamheden aan oevers en sloten, grondverzet en de bouw van recreatieverblijven. Onderwerp van onderzoek is daarom of en in hoeverre daardoor habitatverlies voor soorten optreedt. Factoren die daarbij een rol kunnen spelen, zijn bijvoorbeeld verstoring tijdens de inrichting, zoals geluidsverstoring voor vogels en lichtverstoring voor vleermuizen. Tevens kan het nieuwe gebruik van het plangebied leiden tot een verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. De relevante gebieden en soorten die mogelijk door deze factoren negatieve effecten kunnen ondervinden, worden hieronder besproken.

4.2 Effecten op beschermde gebieden

Natura 2000-gebieden: Voortoets

Deze toetsing start met de Voortoets. Hierbij wordt gekeken of de herinrichting invloed (effect) heeft op de aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Alde Feanen. Daaruit kan blijken of er een nadere toetsing nodig is, zoals dat samenhangt met een eventuele vergunningsaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet.

Voor de effectenbepaling wordt gewerkt volgens de voorschriften van het Ministerie van LNV 'Werken aan Natura 2000' (Ministerie van LNV 2004a). Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf soorten effecten, onder te verdelen in:

- Kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats),
- Kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring)
- Achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering).

Bij elk van de relevante aangewezen waarden wordt aangegeven welk type effect hier zal spelen en in welke mate. Ook wordt hier aangegeven of het directe aantasting betreft van de waarden binnen het gebied, of dat er sprake is van een invloed die onder de externe werking van de Natuurbeschermingswet valt.

Klein Zwitserland en De Lits

De plangebieden Klein Zwitserland en De Lits hebben geen ecologische relatie met het Natura 2000-gebied Alde Feanen. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting van deze plangebieden geen conflict met de Natuurbeschermingswet.

It Wiid

Het plangebied It Wiid ligt tegen het Natura 2000-gebied Alde Feanen. In paragraaf 3.1 is gesteld dat het plangebied It Wiid (mogelijk) een ecologische relatie heeft met het Natura 2000-gebied Alde Feanen ten aanzien van een aantal aangewezen natuurwaarden (zie tabel 1). Bij de effectbepaling en de beoordeling wordt alleen ingegaan op deze als relevant aangemerkte waarden.

Vissen

Het is mogelijk dat de aangewezen vissoorten Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper in het water rondom het plangebied voorkomen. Het water aan de zuidzijde van het plangebied valt binnen de Natura 2000-begrenzing.

Werkzaamheden

Wanneer werkzaamheden plaatsvinden aan de oevers, kan dit een negatief effect hebben op de leefomgeving van de aangewezen vissoorten Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper. Het gaat hierbij om fysieke effecten, zoals betreding bij de aanleg van 'uitkijkplekjes' aan de oever. Wanneer er geen werkzaamheden plaatsvinden aan de zuidelijke oever (volgens voorstel B of C), veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de aangewezen vissoorten.

Wanneer het niet mogelijk is om de genoemde effecten te voorkomen (volgens voorstel A of D), is aanvullend onderzoek noodzakelijk om te bepalen of er sprake is van een knelpunt met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de betreffende vissoorten.

Nieuw gebruik

Na de herinrichtingsfase vormt het water rondom het plangebied opnieuw geschikt leefgebied van de aangewezen vissoorten Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper. Het nieuwe gebruik stuit daarom niet op bezwaren vanuit de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de aangewezen vissoorten.

Noordse woelmuis

In het natuurgebied Lytse Mear, nabij het plangebied, komt de Noordse woelmuis voor. Het is niet uit te sluiten dat Noordse woelmuis in het plangebied voorkomt. Bovendien is het onduidelijk welke rol het plangebied heeft voor de in het Natura 2000-gebied voorkomende populatie Noordse woelmuizen. In het kader van de Flora- en faunawet dient nader onderzoek plaats te vinden naar de aanwezigheid van de soort in het plangebied (zie paragraaf 4.3). Wanneer uit dit onderzoek blijkt dat de soort niet in het plangebied voorkomt, treden er geen conflicten op met de Natuurbeschermingswet.

Wanneer blijkt dat Noordse woelmuis in het plangebied aanwezig is, treedt er mogelijk een conflict op met de Natuurbeschermingswet en dient dit nader te worden onderzocht.

Gevlekte witsnuitlibel

Het is niet uit te sluiten dat Gevlekte witsnuitlibel voortplantingsbiotoop heeft in het water rond het plangebied. Een deel hiervan ligt binnen de Natura 2000-begrenzing.

Werkzaamheden

De beoogde werkzaamheden aan de oevers hebben negatieve effecten op de (mogelijk) aanwezige eitjes en larven. Wanneer geen werkzaamheden plaatsvinden aan de zuidelijke oever in het plangebied omdat er geen 'uitkijpunten' worden aangelegd (volgens voorstel B of C), veroorzaken de beoogde werkzaamheden geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van Gevlekte witsnuitlibel.

Wanneer het niet mogelijk is om de genoemde effecten te voorkomen, is aanvullend onderzoek noodzakelijk om te bepalen of er sprake is van een knelpunt met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van Gevlekte witsnuitlibel.

Nieuw gebruik

Na de herinrichting is het water wederom geschikt als voortplantingsbiotoop van Gevlekte witsnuitlibel. Om deze reden veroorzaakt het nieuwe gebruik geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van Gevlekte witsnuitlibel.

Broedvogels*Werkzaamheden*

De beoogde werkzaamheden worden niet uitgevoerd tijdens de broedperiode van vogels (zie paragraaf 4.3). Om die reden veroorzaken de werkzaamheden geen verstoring van de broedvogelsoorten die voor het Natura 2000-gebied Alde Feanen zijn aangewezen.

Nieuw gebruik

De aangewezen moerasvogels zijn gevoelig voor visuele verstoring door recreanten tot een afstand van 200-300 m (Krijgsveld *et al.* 2004). Deze gevoeligheid verschilt per soort en is afhankelijk van verschillende factoren, zoals de aard van recreatievorm (wandelen, fietsen met of zonder hond), de openheid van het gebied en weersomstandigheden. In de huidige situatie treedt verstoring op vanuit het fietspad en de camping. Na de herinrichtingsfase is sprake van verstoring op een kleinere afstand van het Natura 2000-gebied dan nu.

Door de verplaatsing van het fietspad wordt het verstoorde gebied binnen het Natura 2000-gebied vergroot. Ook de aanwezigheid van de stacaravans en recreanten vergroot het verstoorde gebied binnen de Natura 2000-begrenzing. Naarmate het fietspad dichterbij het Natura 2000-gebied komt te liggen, veroorzaakt dit een grotere verstoringsscontour binnen het Natura 2000-gebied. Om deze reden kan de herinrichting buiten het Natura 2000-gebied een vermindering tot gevolg hebben van de kwaliteit van het biotoop van de aangewezen moerasvogels binnen het Natura 2000-gebied. Dit heeft mogelijk een (significant) negatief effect op de instandhoudingsdoelen, waardoor een conflict met de Natuurbeschermingswet ontstaat.

Op het moment van dit schrijven wordt het Natura 2000-beheerplan opgesteld. In het kader van het beheerplan worden instandhoudingsmaatregelen geformuleerd, zo ook voor de aangewezen broedvogels. Omdat het momenteel niet duidelijk is welke instandhoudingsmaatregelen worden genomen, is het niet uit te sluiten dat de Natura 2000-doelen onder druk komen te staan als gevolg van de beoogde herinrichting. Om deze reden dient deze ontwikkeling te worden meegenomen in de toetsing van bestaand gebruik (ontwikkelingen) in het Natura 2000-beheerplan Alde Feanen en te worden bezien in het licht van de te nemen instandhoudingsmaatregelen en/of mitigerende maatregelen.

Niet-broedvogels*Werkzaamheden*

De betreffende aangewezen ganzensoorten en Smienten foerageren op ongeveer 200 m ten oosten van het plangebied. Gezien de relatief grote afstand en het gebruik van het tussenliggende gebied, veroorzaken de beoogde werkzaamheden geen (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze niet-broedvogels en treden er geen conflicten op met de Natuurbeschermingswet.

Nieuw gebruik

Het nieuwe gebruik vindt met name plaats in het toeristische hoogseizoen. Dit is buiten het seizoen waarin de aangewezen ganzensoorten en Smienten gebruik maken van het nabij gelegen gebied. Om

deze reden zijn er geen (significante) negatieve effecten te verwachten. Het nieuwe gebruik veroorzaakt daarom geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de aangewezen niet-broedvogels.

Recreatie

Behalve een ecologische relatie bestaat er tussen het plangebied It Wiid en het Natura 2000-gebied de Alde Feanen ook een relatie met betrekking tot recreatie. Als gevolg van het nieuwe gebruik van het plangebied zal naar alle waarschijnlijkheid het aantal recreanten toenemen dat het Natura 2000-gebied Alde Feanen bezoekt, vooral het direct aangrenzende deel van het Natura 2000-gebied. Hierdoor neemt de verstoring toe en is er een kans op een significant negatief effect. Om deze reden dient deze ontwikkeling te worden meegenomen in de toetsing van bestaand gebruik (ontwikkelingen) in het Natura 2000-beheerplan Alde Feanen en te worden gezien in het licht van de te nemen instandhoudingsmaatregelen en/of mitigerende maatregelen. Aan de hand van deze cumulatietoets wordt bepaald of deze ontwikkeling, mogelijk in combinatie met te nemen mitigerende maatregelen, een significant negatief effect veroorzaakt.

Ecologische Hoofdstructuur

De bescherming van de PEHS is tweeledig. Het uitgangspunt is dat er geen verlies van oppervlakte mag plaatsvinden. Daarnaast mogen ingrepen in de nabijheid van de PEHS geen negatieve effecten veroorzaken op de wezenlijke waarden van de PEHS. Deze wezenlijke waarden hebben veelal betrekking op de aanwezige natuurwaarden, maar ook aspecten als rust, openheid en duisternis vallen hieronder.

Klein Zwitserland

Het nieuwe gebruik valt niet binnen de functie-omschrijving 'natuur met extensief recreatief medegebruik'. Om deze reden gaat door de herinrichting van het plangebied PEHS-gebied verloren. Daarnaast heeft de herinrichting effecten op het omliggende PEHS gebied. Deze betreffen een tijdelijke verstoring tijdens de herinrichtingsfase. Ook de aanwezigheid van de chalets heeft een verstoringseffect op de omgeving. Dit geldt met name voor natuurwaarden die gebaat zijn bij rust en openheid van het landschap, zoals weidevogels en overwinterende ganzen en smienten. Er is dus hier sprake van een aantasting van de wezenlijke waarden van de PEHS. De initiatiefnemer wordt daarom geadviseerd om met de provincie Fryslân in overleg te treden om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de doelstellingen en regelgeving van de EHS.

Wanneer de te creëren oevers op een natuurvriendelijke wijze worden ingericht, levert dit mogelijk een kwaliteitsverbetering op voor moerasvogels, vissen (paaiplassen) en amfibieën.

De Lits

Het nieuwe gebruik valt niet binnen de functie-omschrijving 'natuur met extensief recreatief medegebruik'. Om deze reden gaat door de herinrichting van het plangebied PEHS-gebied verloren. Daarnaast heeft de herinrichting effecten op het omliggende PEHS gebied. Deze betreffen tijdelijke verstoring tijdens de herinrichtingsfase. De aanwezigheid van de appartementen, stacaravans, chalets en recreatiewoningen hebben een verstoringseffect. Dit geldt eveneens met name voor natuurwaarden die gebaat zijn bij rust en openheid van het landschap. De initiatiefnemer wordt geadviseerd om met de provincie Fryslân in overleg te treden om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de doelstellingen en regelgeving van de EHS.

Wanneer de oever van de waterverbinding op een natuurvriendelijke wijze wordt ingericht, levert dit mogelijk een kwaliteitsverbetering op voor moerasvogels, vissen (paaiplassen) en amfibieën.

It Wiid

Het plangebied ligt niet binnen een PEHS-gebied. De beoogde herinrichting heeft mogelijk wel een uitstralend verstorend effect op het omliggende PEHS-gebied. Dit betreft zowel de beoogde werkzaamheden als het nieuwe gebruik van het plangebied. De initiatiefnemer wordt geadviseerd om met de provincie Fryslân in overleg te treden om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de doelstellingen en regelgeving van de EHS.

Samenvattend

De provincie Fryslân is bevoegd gezag ten aanzien van de PEHS. Daarom wordt de initiatiefnemer geadviseerd om in contact te treden met de provincie. Uit dit overleg moet blijken of en welke mitigerende of compenserende maatregelen moeten worden genomen om negatieve effecten op de wezenlijke waarden van de PEHS te voorkomen.

Ganzenfoerageergebieden

Gezien de relatief grote afstand tot de drie plangebieden en het gebruik van het tussenliggende gebied, worden door de herinrichting geen effecten verwacht op de functionaliteit van de nabij gelegen Ganzenfoerageergebieden. De beoogde herinrichting veroorzaakt om deze reden geen conflict met de provinciale regelgeving betreffende Ganzenfoerageergebieden.

Overige gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting stuit niet op conflicten ten aanzien van overige vormen van gebiedsbescherming.

4.3 Effecten op beschermde soorten**Planten**

Door het uitvoeren van de geplande maatregelen in het plangebied worden geen negatieve effecten op wettelijk beschermde plantensoorten verwacht. Met betrekking tot planten zijn er daarom geen knelpunten met de Flora- en faunawet.

Ongewervelde diersoorten*Klein Zwitserland en De Lits*

In beide plangebieden worden geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten verwacht. De plannen veroorzaken daarom ten aanzien van deze soortgroep geen conflicten met de Flora- en faunawet.

It Wiid

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de zwaar beschermde Gevlekte witsnuitlibel in het water rond het plangebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de sloten, waaronder de aanleg van een ontsluitingsweg (voorstel 1, 2 en 3) en mogelijk de aanleg van 'uitkijkplekjes' (voorstel A en D) hebben een negatief effect op het (mogelijk aanwezige) voortplantingsgebied van Gevlekte witsnuitlibel. Om deze reden is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen het plangebied aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Vissen

Klein Zwitserland en De Lits

Het is mogelijk dat de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper in of nabij beide plangebieden voorkomt. De beoogde werkzaamheden veroorzaken mogelijk een conflict met de Flora- en faunawet. Een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze vissoort is te voorkomen door te werken volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde relevante gedragscode. In dit geval kan gebruik worden gemaakt van de 'Gedragscode voor Waterschappen' (Unie van Waterschappen). Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een dergelijke gedragscode, ontstaat ten aanzien van Kleine modderkruiper geen conflict met de Flora- en faunawet en kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd zonder ontheffing. Indien niet kan worden gewerkt volgens een dergelijke gedragscode, dan dient ten aanzien van deze soorten een ontheffing te worden aangevraagd. Het gaat dan om artikel 11 van de Flora- en faunawet, dat is gericht op negatieve effecten op beschermde diersoorten.

Tevens wordt geadviseerd om (conform de zorgplicht, zie bijlage I) de werkzaamheden buiten de winterrust- en voortplantingsperiode van vissen uit te voeren. Hiervoor geldt de periode van 15 juli tot 1 november, waarbij de maanden september en oktober de voorkeur genieten.

It Wiid

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn en Grote modderkruiper in het plangebied voorkomen. De beoogde werkzaamheden aan de sloten, waaronder de aanleg van een ontsluitingsweg en mogelijk de aanleg van 'uitkijkplekjes' veroorzaken verstoring van het leefgebied van deze mogelijk aanwezige vissoorten. Om deze reden is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen het plangebied aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Amfibieën

Licht beschermd

Bij de herinrichting van de drie plangebieden gaat mogelijk een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten verloren. Voor deze soorten is in de omgeving ruim voldoende alternatief leefgebied aanwezig en na voltooiing kunnen dergelijke soorten weer geschikt leefgebied vinden in het plangebied. Bovendien geldt voor licht beschermde soorten een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Hierdoor treedt er geen conflict op met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieënsoorten.

Klein Zwitserland en De Lits

In en nabij deze twee plangebieden worden geen middelzwaar- of zwaar beschermde amfibieënsoorten verwacht. Om deze reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van middelzwaar- en zwaar beschermde amfibieënsoorten.

Desalniettemin is aan te bevelen om (conform de zorgplicht) rekening te houden met overwinterende amfibieën, die vanaf begin november tot half maart nabij de waterpartijen overwinteringslocaties op het land of in het water gebruiken. Ook verstoring van voortplantende amfibieën dient te worden voorkomen. Om deze redenen wordt aangeraden om de werkzaamheden buiten deze kwetsbare perioden uit te voeren, dus tijdens de maanden augustus, september of oktober.

It Wiid

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de zwaar beschermde Heikikker in het plangebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de sloten, waaronder de aanleg van een ontsluitingsweg en mogelijk de aanleg van 'uitkijkplekjes' veroorzaken mogelijk verstoring van deze soort. Om deze reden is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen het plangebied aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Reptielen

In de drie plangebieden worden geen reptielen verwacht. De plannen veroorzaken daarom geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van reptielen.

Vogels

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. De belangrijkste is om verstorende werkzaamheden te starten buiten het broedseizoen. Eventueel kunnen de werkzaamheden starten voorafgaand aan de broedperiode en doorlopen tot in deze periode, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan is er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode. De vestiging van broedvogels kan worden tegengegaan door te voorkomen dat geschikte nestplaatsen ontstaan. Daarom wordt aanbevolen om in het broedseizoen zandhopen of snoeihout niet dagenlang onafgeschermd te laten liggen.

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. De soorten die op deze lijst staan, worden niet binnen het plangebied verwacht of worden niet beïnvloed door de herinrichting.

Indien wordt gewerkt volgens bovenstaande voorwaarden, treedt er geen verstoring op van broedende vogels en hun nesten en ontstaat er in dezen geen conflict met de Flora- en faunawet.

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Binnen het plangebied zijn geen locaties aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats van vleermuizen. Om deze reden treedt er geen conflict op met de Flora- en faunawet ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foeragegebied

Om de kwaliteit van het leefgebied te behouden, is het voor alle vleermuizen van belang om over voldoende ruimte te kunnen blijven beschikken waar in het donker op insecten kan worden gejaagd. Kunstlicht kan daarbij hinderlijk zijn, wat vooral geldt voor Meervleermuis en Watervleermuis, omdat deze

soorten erg gevoelig zijn voor lichtverstoring. Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger zijn wat minder gevoelig voor kunstlicht (Stone *et al.* 2009, Fure 2006, Boldogh *et al.* 2007).

Mogelijk zal een deel van het foerageergebied voor vleermuizen als gevolg van de werkzaamheden tijdelijk minder geschikt worden. Voor deze soorten is in de omgeving van het plangebied voldoende foerageergebied aanwezig. Lichtuitstraling op de waterpartijen kan een verstorend effect hebben op het foerageergebied van Watervleermuis en Meervleermuis (zie Vliegroutes). Tijdens en na de herinrichting is er geen sprake van gebruik van extra kunstlicht (zie paragraaf 2.2). Om deze redenen treden er geen conflicten op met de Flora- en faunawet ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen.

Vliegroutes

Klein Zwitserland en It Wiid

Binnen en nabij de plangebieden Klein Zwitserland en It Wiid worden geen (belangrijke) vliegroutes van vleermuizen verwacht. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting van deze plangebieden geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen.

De Lits

Het is niet uit te sluiten dat verlichtingsbronnen die gebruikt worden tijdens de werkzaamheden of die definitief in en/of rond het plangebied geplaatst worden een versturende werking hebben op mogelijke vliegroutes van vleermuizen over De Lits. Hierdoor kan een conflict met de Flora- en faunawet ontstaan. Lichtverstoring, en daarmee een conflict met de Flora- en faunawet in dezen, is echter relatief eenvoudig te voorkomen. Maatregelen die dit mogelijk maken zijn:

- Het plangebied wordt tijdens de werkzaamheden 's avonds en 's nachts niet extra belicht.
- Indien buitenverlichting wordt aangebracht, wordt gebruik gemaakt van armaturen die het licht niet in de richting van De Lits laten schijnen. Dit is mogelijk door een lage plaatsing van de lampen en/of een voldoende afscherming van de uitstraling.
- Bij gebruik van een bewegingssensor zal de buitenverlichting alleen aangaan als dat nodig is.

Indien lichtverstoring van de mogelijke vliegroute over De Lits op voorhand kan worden voorkomen, veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen. Indien lichtverstoring niet kan worden voorkomen, is aanvullend onderzoek nodig om te bepalen of en in welke mate sprake is van verstoring van vliegroutes van vleermuizen en of er sprake is van een conflict met de Flora- en faunawet.

Overige zoogdierensoorten

Licht beschermde zoogdiersoorten

Door de uitvoering van de herinrichting gaat voor enkele licht beschermde zoogdieren (tijdelijk) een deel van het leefgebied verloren. Voor de betreffende soorten is voldoende alternatief leefgebied aanwezig en na voltooiing zal het gebied (gedeeltelijk) weer geschikt zijn als leefgebied. Daarbij komt, dat voor licht beschermde soorten een vrijstelling van ontheffing geldt bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om deze reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

Het is mogelijk dat de drie plangebieden als foerageergebied dienen voor de middelzwaar beschermde Steenmarter. Voor deze soort is in de omgeving van het plangebied voldoende alternatief foerageergebied aanwezig en na voltooiing zal het gebied (gedeeltelijk) weer geschikt zijn als foerageergebied. Om deze redenen worden er geen negatieve effecten verwacht op het foerageergebied van de Steenmarter en veroorzaakt de herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort.

Zwaar beschermde zoogdiersoorten*Boommarter*

Het is mogelijk dat de drie plangebieden als foerageergebied dienen voor de zwaar beschermde Boommarter. Voor deze soort geldt hetzelfde als voor Steenmarter (zie voorgaand). Er worden geen negatieve effecten verwacht op het foerageergebied en de herinrichting van de drie plangebieden veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Boommarter.

Waterspitsmuis

Het is mogelijk dat de zwaar beschermde Waterspitsmuis in de plangebieden Klein Zwitserland en It Wiid voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de oevers veroorzaken verstoring van deze mogelijk aanwezige soort. Om deze reden is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen de plangebieden aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Noordse woelmuis

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de zwaar beschermde Noordse woelmuis in het plangebied It Wiid voorkomt. De beoogde werkzaamheden veroorzaken verstoring van deze mogelijk aanwezige soort. Om deze reden is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen het plangebied aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Europese otter

Binnen drie plangebieden worden geen Europese otters verwacht. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting van deze plangebieden geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Europese otter.

Overige zwaar beschermde zoogdiersoorten

Er worden (met uitzondering van vleermuizen) geen andere zwaar beschermde zoogdiersoorten binnen het plangebied verwacht. Er ontstaan om deze reden geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soorten.

4.4 Samenvattende tabel

In de tabel op de volgende bladzijde is samengevat welke beschermde en aangewezen soorten (mogelijk) in het plangebied en omgeving voorkomen. Aangegeven is voor welke soorten ontheffing moet worden aangevraagd en of daarbij aanvullende voorwaarden gelden om negatieve effecten op de beschermde soorten te voorkomen.

Tabel 2.

Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijsten. Een Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig, kwetsbaar, bedreigd en ernstig bedreigd. Voorkomen: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = waarschijnlijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld. Bij vleermuizen, Steenmarter en Boomarter: (f) = mogelijk foeragerend aanwezig, maar niet vastgesteld.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Klein Zwisterland	De Lits	It Wiid	Rode lijst met status	Ontheffingsaanvraag nodig?
Categorie 1 (lichte bescherming)					
Gewone dotterbloem	-	-	-	-	Nee
Zwanenbloem	-	-	-	-	
Algemeen voorkomende amfibieënsoorten (zie paragraaf 3.2)	+	+	+	-	
Algemeen voorkomende zoogdiersoorten (zie paragraaf 3.2)	+	+	+	-	Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)					
Blaasvaren	-	-	-	-	Nee
Rietorchis	-	-	-	-	Nee
Kleine modderkruiper	(+)	(+)	(+)	-	Nader onderzoek nodig
Rivierdonderpad	-	-	-	-	Nee
Steenmarter	(f)	(f)	(f)	-	Nee
Categorie 3: (zwaar beschermde soorten)					
Groene glazenmaker	-	-	-		Nee
Gevlekte witsnuitlibel	-	-	(+)		Nader onderzoek nodig
Bittervoorn	-	-	(+)	kwetsbaar	Nader onderzoek nodig
Grote modderkruiper	-	-	(+)	kwetsbaar	Nader onderzoek nodig
Rugstreeppad	-	-	-	gevoelig	Nee
Heikikker	-	-	(+)	kwetsbaar	Nader onderzoek nodig
Ringslang	-	-	-	-	Nee
Watervleermuis	(f)	(+)	(f)	kwetsbaar	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Meervleermuis	(f)	(+)	(f)	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Gewone dwergvleermuis	(f)	(f)	(f)	-	Nee
Gewone grootoorvleermuis	-	-	-	-	Nee
Rosse vleermuis	(f)	(f)	(f)	-	Nee
Ruige dwergvleermuis	(f)	(f)	(f)	-	Nee
Laatvlieger	(f)	(f)	(f)	kwetsbaar	Nee
Grote modderkruiper	-	-	(+)	kwetsbaar	Nader onderzoek nodig
Boomarter	(f)	(f)	(f)	kwetsbaar	Nee
Waterspitsmuis	(+)	-	(+)	kwetsbaar	Nader onderzoek nodig
Noordse woelmuis	-	-	(+)	kwetsbaar	Nader onderzoek nodig
Europese otter	-	-	-	verdwenen	Nee
Vogels					
Inheemse broedvogels	+	+	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Jaarrond beschermde nesten	-	-	-	-	Nee
Overige Rode-Lijstsoorten					
Spotvogel	-	-	+	gevoelig	Nee

5 Conclusies

In dit hoofdstuk zijn de conclusies ten aanzien van relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en wordt aangegeven hoe de voorgenomen herinrichting zich verhoudt tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1 Conclusies m.b.t. beschermde gebieden

Voortoets

Klein Zwitserland en De Lits

Er treden geen conflicten op met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de voor het Natura 2000-gebied Alde Feanen aangewezen natuurwaarden.

It Wiid

Habitatrichtlijnsoorten

Mits er geen werkzaamheden plaatsvinden aan de zuidelijke oever van het plangebied omdat er geen uitkijkpunten worden aangelegd (voorstel B of C), treden er geen conflicten op met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de aangewezen vissoorten, Noordse woelmuis en Gevlekte witsnuitlibel.

Indien hier niet aan kan worden voldaan, is aanvullend onderzoek noodzakelijk om te bepalen of er een knelpunt is met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van deze natuurwaarden.

Broedvogels

Er is een kans op een significant negatief effect, waardoor een knelpunt ontstaat met de Natuurbeschermingswet. Het voornemen zal ook moeten worden getoetst in het kader van het Natura 2000-beheerplan en worden bezien in het licht van de op te nemen instandhoudingsmaatregelen en/of mitigerende maatregelen.

Niet-broedvogels

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen (significant) negatieve effecten ten aanzien van de aangewezen niet-broedvogels van het Natura 2000-gebied Alde Feanen. Om deze reden veroorzaakt de herinrichting geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van deze natuurwaarden.

Recreatie

De verwachte toename van het aantal recreanten in het Alde Feanen-gebied dient opgenomen te worden in de cumulatietoets dat onderdeel uitmaakt van de totstandkoming van het Natura 2000-beheerplan Alde Feanen. Aan de hand van deze cumulatietoets wordt bepaald of deze ontwikkeling doorgang kan vinden.

Ecologische Hoofdstructuur

Klein Zwitserland en De Lits

Door de beoogde herinrichting gaat PEHS-gebied verloren en wordt omliggend PEHS-gebied verstoord. Er is sprake van een aantasting van de wezenlijke waarden van de PEHS. De initiatiefnemer wordt daarom geadviseerd om met de provincie Fryslân in overleg te treden om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de doelstellingen en regelgeving van de EHS.

It Wiid

De beoogde herinrichting heeft mogelijk een uitstralend verstorend effect op het omliggende PEHS-gebied. De initiatiefnemer wordt geadviseerd om met de provincie Fryslân in overleg te treden om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de doelstellingen en regelgeving van de EHS.

Overige vormen van gebiedsbescherming

Er zijn geen negatieve effecten op overige vormen van gebiedsbescherming te verwachten.

5.2 Conclusies m.b.t. beschermde soorten

Licht beschermde planten, amfibieën- en zoogdiersoorten

Onder invloed van de beoogde herinrichting gaan voor enkele licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten tijdelijk een deel van het leefgebied verloren. In de omgeving van het plangebied is voor de betreffende diersoorten voldoende alternatief leefgebied aanwezig. Bovendien geldt voor licht beschermde soorten een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om die redenen veroorzaken de plannen ten aanzien van licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten geen conflict met de Flora- en faunawet.

Vogels

De beoogde herinrichting van de drie plangebieden veroorzaakt ten aanzien van vogels geen conflict met de Flora- en faunawet, mits verstoring van nesten en/of broedende vogels wordt voorkomen. In paragraaf 4.3 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.

Wanneer niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, treedt er een conflict op met de Flora- en faunawet. In de regel verleent het Ministerie van LNV geen ontheffing voor verstoring van broedende vogels en hun nesten (zie paragraaf 4.3 Effecten op beschermde soorten).

Klein Zwitserland

Kleine modderkruiper

De plannen veroorzaken ten aanzien van Kleine modderkruiper geen conflict met de Flora- en faunawet, mits de werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde en relevante gedragscode.

Wanneer niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, dient ten aanzien van deze soort(en) een ontheffing worden aangevraagd (ex. artikel 75C Flora- en faunawet).

Waterspitsmuis

Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen het plangebied It Wiid aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Vleermuizen

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

Overige soorten

Soort(groep)en die in deze paragraaf niet worden genoemd, komen naar verwachting niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde herinrichting. De plannen veroorzaken ten aanzien van de deze soort(groep)en geen conflicten met de Flora- en faunawet.

De LitsVleermuizen

Indien lichtverstoring van vliegrouen van vleermuizen op voorhand kan worden voorkomen, veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen. In paragraaf 4.3 is een aantal maatregelen genoemd om lichtverstoring tegen te gaan. Indien lichtverstoring niet kan worden voorkomen, in aanvullend onderzoek nodig om te bepalen of en in welke mate sprake is van verstoring van vliegroutes van vleermuizen.

Overige soorten

Soort(groep)en die in deze paragraaf niet worden genoemd, komen naar verwachting niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde herinrichting. De plannen veroorzaken ten aanzien van de deze soort(groep)en geen conflicten met de Flora- en faunawet.

It WiidGevlekte witsnuitlibel

Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soort binnen het plangebied It Wiid aanwezig is en kan worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Vissen

Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of de vissoorten Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Grote modderkruiper binnen het plangebied It Wiid aanwezig zijn en kunnen worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Vleermuizen

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

Waterspitsmuis en Noordse woelmuis

Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of deze soorten binnen het plangebied It Wiid aanwezig zijn en kunnen worden geschaad. Wanneer dit het geval is, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Overige soorten

Soort(groep)en die in deze paragraaf niet worden genoemd, komen naar verwachting niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde herinrichting. De plannen veroorzaken ten aanzien van de deze soort(groep)en geen conflicten met de Flora- en faunawet.

Zorgplicht

Conform de zorgplicht dienen de beoogde werkzaamheden buiten de winterrust- en voortplantingsperiode van vissen en amfibieën uit te voeren. Hiervoor geldt de periode van 1 augustus tot 1 november, waarbij de maanden september en oktober de voorkeur hebben.

Literatuur

- Atsma, F. 2008 Ecologisch onderzoek recreatieterreinen, Tytsjerksteradiel. Gemeente Tytsjerkstradiel, Burgum & Altenburg & Wymenga, Feanwâlden.
- Bekker, D. 2004. Inventarisatie Noordse woelmuis in Jan Durkspolder / Wolwarren / Lytse Mear / Westersanning in 2004. VZZ rapport 2004.47. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.
- Boer, E.P. de & E. van Hijum. Libellen in Friesland. Voorlopige verspreidingsatlas 1995-2004. Libellenwerkgroep Friesland "De Hynstebiter", 2005. uitgave in eigen beheer. Warns.
- Boldoch, S., D. Dobrosi, P. Saumu 2007. The effect of the illumination of buildings on house-dwelling bats and its conservation consequences. *Acta Chiropterologica*, 9 (2). Museum and Institute of Zoology PAS. P 527-534
- Brenninkmeijer, A., R.M.G. van der Hut & M. Koopmans 2008. Verspreiding van beschermde vissoorten in Fryslân. A&W-rapport 1029. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Brongers, M., Wymenga, E. & R. Jalving 1999. Ecologisch onderzoek in de herinrichting Alde Feanen. A&W-rapport 200
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2008. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Fure, A 2006. Bats and lighting. *The London Naturalist* No. 85.
- Herder, J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers 2009. Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03.
- Jellema, G. 2009. Gevlekte witsnuitlibel een blijvertje in it Wikelslân?. Uitgave in eigen beheer.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Koelman, R.M. & J.R. Regelink 2008. Onderzoek naar het voorkomen van de Noordse woelmuis in de Jan Durkspolder, Wolwarren, Lytse Mear en Westersanning in 2007. VZZ rapport 2007.54. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.
- Kuijper, D., J. Schut, A.-J. Haarsma, J. Ouwehand, H. Limpens & D. van Dulleman (red.) 2006. Meervleermuizen in Fryslân: kennisontwikkeling voor soortbescherming. A&W-rapport 748. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden
- La Haye, M., J.M. Drees m.m.c R.C. van Apeldoorn 2004. Beschermingsplan Noordse woelmuis. rapport EC-LNV nr 270, Expertisecentrum LNV, Ede
- Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (eds.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV, 2006. 'Natura 2000-gebiedendocument – werkdocument Natura 2000-aanwijzingsbesluit 17_gebiedendocument_Alde Feanen_november 2006', Ministerie van LNV, Den Haag.
- Nöllert, A. & C. Nöllert 2001. Amfibieëngids van Europa, Tirion uitgevers bv, Baarn
- Ouwehand, J. 2005. Amfibieën, reptielen en vissen in 5 reservaten van It Fryske Gea in 2005. A&W-rapport 731
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata). Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey Nederland, Leiden.
- Schut, J., W. Bijkerk & J. van Belle 2008. Herinrichting Alde Feanen module II. Deel 2. Natuurtoets. A&W-rapport 1141. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden/ Successie Natuurzaken, Earnwâld
- Stone, E.M., G. Jones, S. Harris 2009. Street lighting disturbs commuting bats. Elsevier Ltd. *Current Biology* 19. P 1123-1127
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Unie van Waterschappen, 2006. Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Goedgekeurd door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 10 juli 2006.

Vernooij, S. & J. Kampen 2007. Monitoring van de visstand in een aantal wateren binnen het beheersgebied van Wetterskip Fryslân. AquaTerra Water en Bodem B.V., Geldermalsen.

Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden

Wymenga, E. & S. Attema 2007 Ecologisch ontwikkelingsplan Tytsjerksteradiel 2009. A&W rapport 1016, Altenburg & Wymenga bv. Feanwâlden

Geraadpleegde internetsites

- www.minlnv.nl
- www.fryslan.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- Digitale Natuuratlas Fryslân, via www.fryslan.nl

Bijlage 1 Wetgeving

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1. Gebiedsbescherming

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvinder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000-gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000-gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerp-besluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor

de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermd Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000-gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000-gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000-gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000-gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000-gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000-gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000-gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000-gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000-gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van LNV 2005):

- Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
- Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
- Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven (A) voor het plan zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechterings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor een invulling van de EHS is een provinciale EHS. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van LNV 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. Soortbescherming

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te *voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken*, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

- Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
- Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door LNV goedgekeurde *gedragscode*.
- Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een *ontheffing* nodig zijn.
- Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de versterking van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met versterking van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de versterking van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door LNV en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van LNV zijn alle goedgekeurde gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door LNV een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtensoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. Ecologische beoordeling

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

1. Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
2. Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
3. Zijn die gevolgen te voorkomen?
4. Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van LNV en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van LNV zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000-gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

1. Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
2. Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
3. Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1).

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl